

Stojanow

A kassai 5. honvédhuszár ezred (nyíregyházi) II. osztályának tűzkeresztsége 1914. augusztus 15-én

Bene János

2009-ben Máriássy László volt nyíregyházi huszártiszt, a Magyar Huszár Alapítvány kuratóriumának tagja az alapítványnak ajándékozta édesapjának, Máriássy László huszárezredesnek, a Koronaórség parancsnokának I. világháborús visszaemlékezését. A vastag, 450 oldalas kézirat – mely térképeket és számos fotót tartalmaz – az 5. honvédhuszár ezred 6. lovasszázadának történetét követi végig a mozgósítástól a fogságba esésig, 1916. július 6-ig. Máriássy főhadnagy a 6. lovasszázad 1. szakaszparancsnoka volt. E terjedelmes iratból most minden ezred harcéri életének legfontosabb mozzanatát, a tűzkeresztséget közöljük (MÁRIÁSSY 13–23.).

Vitéz márkus- és batizfalvi Máriássy László 1888. július 10-én született Rimaszombaton. Anyja Farkas Erzsébet, apja márkusfalvi és batizfalvi Máriássy László földbirtokos, árvaszéki ülnök. Református vallású. A Ludovika Akadémián avatták hadnaggyá 1909-ben. Tényleges katonai szolgálatát 1909. augusztus 18-án kezdte meg a magyar királyi 5. honvédhuszár ezredben. Az I. világháború kitörésekor főhadnagyi rangban az ezred Nyíregyházán fekvő második osztályában szolgált mint a 6. lovasszázad első szakaszparancsnoka. Ezredével részt vett a galíciai hadműveletekben, majd 1916-tól a Pripjaty-mocsarakban látjuk viszont a nyíregyházi huszárokat. A Bruszilov-offenzívát követő harcok során 1916. július 6-án az oroszok a teljes 5. honvédhuszár ezredet – parancsnokával együtt – fogságba ejtették. Máriássy László főhadnagy 1919. októberig volt orosz fogságban, közben 1918. augusztus 1-jével századosá léptették elő. A fogságból hazatérte után megszakította katonai szolgálatát, 1924. november 1. és 1926. május 1. között Borsod-Gömör és Kishont vármegye Vitézi Széke széktartója volt. 1921. június 4-én megnősült, felesége felsőlehotai és lehotai Abaffy Erzsébet. Házasságukból két gyermek született, László (1922) és Éva (1923). 1926. október 1-jétől ismét tényleges állományba vették századosként, majd őrnagyként az 1. huszárezredben szolgált. 1934. május 1-jétől lótenyésztési előadóként Egerben a Heves vármegyei testnevelési és népgondozási felügyelőségen tevékenykedett. Innen került a kormányzó parancsára 1937. március 26-án a Magyar Királyi Koronaórség élére, ahol 1942. november 1-jéig szolgált koronaőr ezredesként. 1943. február 1-jén nyugállományba helyezték, de 1944 márciusig mint nyugállományú huszárezredes a Honvédelmi Minisztériumban szolgált. 1946-ban feleségével Zsámbokra költözött, ahol figuránsként, sertéspásztorként, illetve a már Angliában élő leánya támogatása révén próbált megélni. Később egy kisebb telken gazdálkodott. 1955-ben feleségével elhagyta az országot és Angliában telepedett le. Londonban hunyt el 1974. február 22-én.

1914. július 31., az általános mozgósítás elrendelése után a kassai 5. honvédhuszár ezred törzse és I. osztálya Kassán, a II. osztály pedig Nyíregyházán kezdte meg a mozgósítással járó

1. kép

Honvédhuszárok támadása 1914-ben

Fig. 2

Attack of Honvéd Hussars in 1914

ton kapták meg a csukaszürke vagy tábori szürke egyenruhákat. Amikor a felszerelés befejeződött, megkezdtek a szakasz-, század- és osztálykiképzést, az összekovácsolást, ahol a fő feladatot a lovasroham gyakorlása jelentette. Amikor az indulás napja elérkezett mind Kassa, mind Nyíregyháza meleg szeretettel búcsúzott el huszárjaitól, nemcsak a huszárnak, de a lovának is jutott bokréta. A szállítmányok augusztus 9-én indultak Nyíregyházáról. Az eseményről így emlékezik meg Máriaassy László: „Végre elérkezett az indulás napja. Korán reggel az egész szakaszom lakásomhoz lovagolt és úgy engem, mint lovaimat teleaggatták virággal. A laktanyában pedig olyan nagy volt a lelkesedés, hogy bárhogy is kapálóztam, embereim vállukra véve vittek a szakasz körletbe.

Az állomáson sok ismerős és rengeteg ember várta elindulásunkat. A lelkesedés úgy a közönség, mint a mi részünkön óriási volt. A legelső szállítmány az 5. honvédhuszár ezrednek a Reők Pista¹ parancsnoksága alatt álló 6. századunkból és az 5. század feléből áll.

Minden állomáson nagy lelkes tömeg várakozott ránk. Embereinket pedig valósággal elárasztották enni, inni és szívni valóval. A pezsgővel fűszerezett vacsorát Ungváron fogyasztottuk el. Huszárjaink is vígan vannak, nótájuktól zeng az egész vonat.” (MÁRIASSY 9.) Az ezred augusztus 12-én érkezett meg Lembergbe, ahol kivagoníroztak.

Az 5. honvédhuszár ezred a 11. honvéd lovashadosztályba tartozott, amelyik a 23. és 24. lovasdandárból és egy lovastüzér osztályból állt. Az ezred közvetlen előljárója a kassai 24. lovasdandár volt, élén Jóny László² ezredessel, a dandár másik ezrede a marosvásárhelyi 9. honvédhuszár

feladatainak végrehajtását. Miként az Osztrák-Magyar Monarchiában mindenütt, e két városban is nagy lelkesedéssel fogadták a háború hírért, s a behívóparancsot meg sem várva tömegesen vonultak be a tartalékosok. Nyíregyházán a bevonulót, illetve a hadiszolgálatra behívott lovakat az osztály az erre a célra kibérelt magánházaknál szállásolta el. A bevonulással egy időben megnyíltak a raktárak, kiosztották a vadonatúj, még naftalin-szagú sötétkék atillákat, mentéket, a vörös nadrágokat és vörös csákókat. Megkezdődött a kardok élesre köszörülése. Az ezred ebben a színes, békebeli uniformisban vonult ki a harctérre, s csak később, a háború második évében, már a fron-

¹ Reők István (Mátészalka, 1876. – Nyíregyháza, 1939. nov. 5.) őrnagy, nyugállományú alezredes. 1898-tól szolgált az 5. honvédhuszár ezredben Nyíregyházán. 1903-ban főhadnaggyá, 1912-ben századossá léptették elő. A világháború kitörésekor az 5/6. lovasszázad parancsnoka Nyíregyházán. A háború idején léptették elő őrnaggyá, 1918-ban Kassán szolgált.

² Jámnik Jóny László (Jámnik, 1860. – Budapest, 1924.) altábornagy. 1906-tól 1911-ig a kassai 5. honvédhuszárezred II. (nyíregyházi) osztályparancsnoka őrnagyi, 1909-től alezredesi rangban. A világháború kitörésekor ezredesként a kassai 24. honvéd lovasdandár parancsnoka volt, 1914. október 3-án az 5. honvéd lovashadosztályhoz helyezték át. 1915. november 9-én tábornokká nevezték ki. 1916-tól 1918-ig a 11. honvéd lovashadosztály parancsnoka. 1918-ban betegen hazatért és nyugállományba vonult. Nyugalmazott altábornagyként hunyt el.

ezred volt. A 11. honvéd lovashadosztályt a Galíciában támadó császári és királyi 3. hadsereg alárendeltségébe utalták.

A felvonult lovasalakulatokat először az osztrák-magyar–orosz határ megfigyelésére és a betört kozák csapatok elűzésére alkalmazták, majd augusztus 15-én kezdődött meg a hadműveleti lovasfelderítés. A 11. honvéd lovashadosztály feladata a Lemberg körül gyülekező 3. hadsereg északi szárnyának biztosítása és az arcvonal előtti felderítés Luck irányában.

Az 5. honvédhuszár ezred II. osztálya már ezen a napon átesett a tűzkeresztségen Stojanownál olyan lovasrohamot produkálva, amely után a kozákok szerte Galíciában már csak „vörös ördögöként” emlegették a magyar huszárokat. Máriássy László így örökítette meg e nagy nap eseményeit:

„VIII. 15. Le sem feküdtem, mert nemsokára megkezdődött a zabolás utána pedig a nyergelés. Hajnali 3-kor már meg is indultunk észak-kelet felé. Cholojówon és Radziechówon ellenség volt jelezve, de mire odaértünk már el is füstölt. Az egész útvonal mentén, fel-feltűntek a láthatáron a hosszú pikás muszka lovasok sziluetttjei, amint dandárunkat figyelték a távoli dombokról.

Vagy 25 kilométeres menet után délután 2-kor a határ közelében fekvő Stojanowra értünk és ott déli pihenőt tartottunk.

Éppen a dandárparancsnokkal beszélgettem, amikor egy lovas tábori csendőr vágtaözott oda és jelentette, hogy Torki községben kozákok vannak. Kérésre Jóny engem rendelt ki szakasszommal ellenük. Így beválhattam embereimnek tett ígéretemet, hogy mi kerülünk először szembe a muszkával, az én szakasszom jut elsőnek tűzbe. Sebes tempóban indultam 37 emberből álló szakasszommal észak-nyugat felé. Egy csendőr karabélyán láttam az első muszka golyó nyomát, ami a cső végét úgy leszelte, mintha elberetválták volna. Az erdőn áthaladva elértem Torkit, ahol ellenség ugyan nem volt, de 8 szakállas határőr már futva menekült a faluból. Ezeket visszazavarva a falu melletti dombra lovagoltam tájékozódni. Onnan bizony már nem pár lovas, de jóval nagyobb erőt láttam.

Álláspontom felé körülbelül egy gyalog század, vagy lóról szállott lovasság közeledett rajvonásban. Mögöttük két zárt szakasz, az országúton pedig géppuskás osztag menetelt dél felé. Egy lovas szakasz akkor érte el Torkit, kettő pedig a keleti erdő szegélyén nyomult elő.

Ekkor egy pukkanást hallottam és a faluban felcsapott a láng, amit a benyomuló muszkák gyújtottak fel. A falutól délre levő erdőben is gyanús mozgás látszott és már lövéseket is kaptunk. Az erdőből kellemetlen meglepetés érhetett volna, azért figyelve az erdő mögé vonultam.

Figyelőim nemsokára jelentették is, hogy két lovas szakasz jön felénk. Kardot rántattam, szakasszomat egy ház mögé rejtve úgy számítottam, hogy meglepetésszerűen rajtaütök a muszkákon. De biz azok nem jöttek, hanem helyettük golyók kezdtek cipegni az erdőből. Hogy kilövésünk

2. kép

Honvédhuszárok rohama az orosz gyalogság ellen

Fig. 2

Attack of the Honvéd Hussars against the Russian infantry

legyen, egy boglya mögé vágtaztunk, ott szakaszomat tűzharchoz lóról szállattam és egy krumpli-földön felvettük a tűzharcot az erdő széléről tüzelő muszkákkal. Isten tudja miért, de nekem az egész harc olyanak tűnt fel, mint egy őszi gyakorlat. Az orosz sokat, de rosszul lőtt, úgyhogy egyetlen emberem sem sebesült meg. A dandárnak közben több jelentést küldtem hátra. Érdekes, hogy embereim közül éppen a legszájasabbak, akik azt hangoztatták, hogy muszkát fognak früstökölni, azok jelentkeztek önként, hogy hátravigyék a jelentéseket.

Hiába jelentgettem, a dandár semmi intézkedést nem küldött. Majd mikor tőlem vagy három kilométerre, nagy méltóságteljesen északnak vonulni láttam a dandárt, a muszka meg úgyis elszálingózott előlem, szakaszomat lóra ültettem és figyelőket hátrahagyva, bevonultam Jónyhoz.

Jelentésemre az erdő szélét géppuskáival végigszóratta, mire a muszka egészen visszahúzódtott. A dandár ezután a délnyugaton lévő ellenséggel – érthetetlen módon – nem törődve, észak felé menetelt. Átlépve az orosz határt pár távirópóznát kidöntöttünk, az erdők között nagy kört csináltunk, azután visszafordultunk.

Ezalatt az erdőből egyes lövéseket is kaptunk, úgyhogy megtörtént az első sebesülés is. Egy szegény huszárunk combját fúrta át a muszka golyó. Nemsokára felhangzott az ágyúszó is, de fogalmunk sem volt róla, hogy ki és kit lő. Először azt hittük, hogy a Ziegler³ lovashadosztály ütközött meg a muszkával. De járőreink jelentéseiből nemsokára megtudtuk, hogy az erdő déli széléről muszka tüzéség lövi a Stojanowon hagyott trénnünket⁴. A város már lángban is áll. Ugyanekkor megérkezik a muszka első nekünk szánt srapnele⁵ is, de távol robban, senkiben sem tesz kárt. Hogy az ellenség pontosan hol van, milyen erős? Senki sem tudja.

Jóny intézkedik: Zimmer⁶ őrnagy az 5. honvédhuszár ezred 5. és 6. századával rajroham az ellenséges tüzéségre, irány az erdőt át! Zimmer vezényel: 5. 6. század raj! Irány utánam, ügetést!

A sűrű aljfas erdőben lépésben is alig lehetett előre jutni. Az eső meg szemezni kezdett, azért panyókára vett mentémet felhúztam. A muszi⁷ úgy látszik észrevette közeledésünket, mert az erdőt kezdte szórni srapneljeivel, meg egypár visszafutó muszka figyelőt is láttunk. Furcsa is ez. Semmi különöset nem éreztem, legfeljebb egy kis bizsergést a gerincemben, hogy végre rohamozni fogunk. Hiszen erre bazirozódott az egész lovas nevelés, a nagy pillanat végre itt van. Tréfálóztam embereimmel: „No most mutassa meg az 1. szakasz, hogy tényleg a legelső!” „Este gatyavizsgát tartok és akié sárka lesz, azt elkergetem az első szakasztól.”

Közben utolért a 9. ezred utánunk küldött két százada is és elértük az erdő szélét. Onnan láttuk, hogy a muszka már várt ránk. Méltóképpen akart fogadni, 2000 lépésre előttünk ránk irányozva állottak ágyúi és géppuskái, melyekből rögtön ránk is zúdította az áldást.

³ Gustav Emil Ritter von Ziegler (1861. ápr. 14. – 1915. aug. 1.) lovassági tábornok. 1907. január 1-től vezérőrnagy, 1911. január 11-től altábornagy, 1915. január 5-től lovassági tábornok. 1914-ben a császári és királyi 2. lovashadosztály parancsnoka. Kolerában hunyt el Galiciában.

⁴ A trén vagy vonat anyag- és személyszállításra, illetve utánszállításra felállított katonai szervezet.

⁵ Ólomból, később vasból öntött golyókkal töltött, a levegőben időzített gyújtóval robbanó gránát. A gránáttestből kilövellő golyók nagy területet pásztáztak, s a 2–3 cm vastag fenyődeszkát is átütötték. Hatásos tüzéségi lőszer volt a nyíltan álló, a rohamozó vagy éppen lövészárkokban álló ellenséggel szemben.

⁶ Zimmer Alajos (?? – ??) ezredes. 1896–1897-ben a budapesti 1. honvédhuszár ezred főhadnagya, 1898 és 1902 között főhadnagy, századosi rangban a Ludovika Akadémia tanára. 1914-ben őrnagyként a kassai 5. honvédhuszár ezred II. (nyíregyházi) osztályának parancsnoka. Az első harcok során megsérült, 1914. október közepétől a 24. honvéd lovashadosztály parancsnokságán szolgált. 1917 első felében a budapesti 1. honvédhuszár ezred parancsnoka, majd ugyanabban az esztendőben ezredessé léptették elő. 1917–1918-ban az 5. honvédhuszár ezred állományába tartozott, rövid ideig az ezredparancsnoki teendőket is ellátta.

⁷ Az orosz katona neve a bakanyelvben.

Felhangzik a vezényszó „Roham! Kardot ránts! Markolatszíj!⁸ Irány az ellenséges tüzéség! Vágtát indulj!” Felharsognak a trombiták, eget verő „Rajta! Rajta!” kiáltásunk a muszka ágyúk bömbölését is túlharsogja. Felfohászokodom, „Isten segíts!” Ezzel oly vad elszánt érzés vett rajtam erőt, hogy csak az a gondolatom: előre, mennél több ellenséget leütni. Nem láttam, hogy a kartácsok és géppuska golyók hogy ritkítják sorainkat, hogy hullnak szegény embereim. Nem láttam mást csak a tüzelő ellenséget. Csak előre! Ez az érzés átragadt derék sárgámra, a Spionra is, éreztem mint nyúlik meg alattam.

Amikor egy huszár, úgy, ahogy festik, szabályos támadásba vett karddal, „rajta” kiáltással elszáguldott mellettem, a Spion, nemhiába lovasgoltam rajta versenyeket, valósággal megveszett. Mint az őrült tört előre, valósággal repült, legázolva mindent maga előtt. Úgy elhagyott mindenkit, mintha kilőtték volna.

Hogy hogy vitt át a muszka ágyúkon, ugrott-e, repült-e? Igazán nem tudom. Azt tudom csak, hogy az egyik ágyú mögött vágtam az elsőt. Egy sapka nélküli vöröshajú muszka ordítva rogyott össze, sikerült fejbágásom.

Az ágyúk még egy utolsót lőttek, azután elhallgattak, mert embereink lekaszabolták legénységüket. Ekkor hátulról a löszerkocsik mögül orosz lovasság tört előre. A Spion három vágtaugrása után már köztük voltam. Közre is kaptak a hosszú pikás muszkák. A legközelebbi három lovasra tisztán emlékszem. A szemben lévő fekete hajúnak olyan fejest utalványoztam ki, hogy menten lefordult lováról. (Vérbe száradt fekete haja, a vörössel együtt kardomra van tapadva.) De vágásom pillanatában a két oldalsó ugratott nekem s jobbról a mellemen, balról a bal karomon éreztem egy lökést. (Mint a gyülekezésnél megtudtam, a balról vágó muszka tiszt volt és ennek az akkor odaérkező Kis tizedes levágta a kezét.) A lökések után ösztönszerűleg markomba köptem, nem köpök-e véreset? Nem. Mint a megvadult törtem megint előre csépelve a már futni kezdő muszkákat.

Micsoda hangzavar volt ebben a rohamban! A mieink: rajta!, üsd, vágd, ne kíméld!, Jézus segíts!, kiáltásaiba belevegyült a muszkák Huri, huri! ordítása, sebesültek jajgatása és a pisztolyok durrogása. A muszkák még a földre esve is lövöldöztek és szurkáltak. Még beszélgettünk is a roham közben. Meglátom Serly⁹ főhadnagyot csákó nélkül, odakiáltom neki, „hol a csákód Kicsi?” „Leütötte egy muszka” „Nincsen bajod?” „Nincsen!” Azzal vágtaunk tovább a menekülő muszkák után.

3. kép

Egy orosz üteg elfoglalása

Fig. 3

Capture of a Russian battery

⁸ A szablyát a roham előtt a markolatszíjjal erősítette csuklójára a huszár, nehogy harc közben a földre essen a fegyver.

⁹ Serly Károly (Beregszász, 1890. jún. 12. – Cleveland /USA/, 1970. márc.) huszárezredes. Tényleges katonai szolgálatát 1911. augusztus 18-án kezdte meg. 1914-ben a kassai 5. honvédhuszár ezred nyíregyházi osztályánál az 5. lovasszázad egyik szakaszparancsnoka. A két világháború között is szolgált a Magyar Királyi Honvédségben, 1934 és 1940 között a nyíregyházi 4. huszárezred tisztje volt. 1940. szeptember 1-jén léptették elő huszárezredessé.

4. kép

Zászló zsákmányolása

Fig. 4

Booting of a banner

Ekkor óriási baklövés történt! Virányi¹⁰ alezredes, a rohamozó 9. ezredbeli századok parancsnoka, gyülekezőt fúvatott. Az igaz, hogy a menekülő muszkák mögött egy zárt osztaguk tűnt fel, hogy annak nekimenjünk előnyös volt előbb nekünk is zárt osztagba gyülekezni. De természetesen előre felé gyülekezni. De nem így történt. A gyülekezőt fúvó trombita vágatában hátrafelé gyülekezést parancsolt! Ez pedig a lovas szellem legelemibb követelményével is ellenkezik. Virányi tagadja, hogy ő fúvatott, Zimmer is tagadja, hogy fúvatott, de hát akkor ki is fúvatta tulajdonképpen a hátrafelé való gyülekezést? Ki hallott már ilyet, egy győzelmes rohamot végiglovagló csapat, az ellenségnek hátat fordítva gyülekezzen!

Ez nagy baj volt. Az embereknek meg kellett fordulni és hátra vágatolni a gyülekező helyre. Nyilvánvaló, hogy a paraszt bármilyen bátor is ha szemben áll az ellenséggel, de ha egyszer megfordítják – amit nem ért meg, hogy miért – és vágatában rendelik hátra, hátában érezve az ellenséget, akkor nem fog megállni, hanem fut tovább. Így is történt. Hiába volt minden kiabálás, hiába ordítottam, vezényeltem, kértem, veszekedtem, kardlapoztam őket, nem használt semmi, vágattak tovább.

Végre a Spionnal sikerült elibük vágni és velük szemben állva, a 6. századot megállítani, átkanyarodtatva az ellenség felé fordítani. Ezt látva a többi század is hamarosan gyülekezett és a baj jól végződött.

Reök Pistát sehol sem láttam, azt hittem baj érte, azért elkiáltottam magamat: „Átveszem a 6. század parancsnokságot! Gyülekező! Irányy...!” Szegény véres embereim „Éljen Máriássy főhadnagy úr” kiáltásban törtek ki. A muszka ezalatt megállott és valószínűleg csodálkozott, hogy egy győzelmes roham után, miért megyünk hátrafelé? Tán valami csejtett, mert állt egy darabig aztán visszaügetett az erdőbe. Válgják a Virányi dicsőségére, hogy az elfoglalt 4 ágyú és 2 géppuskából, gyülekezésünk alatt, sikerült 2 ágyút az erdőbe behúzni.

Közben Reök is előkerült. Embereim figyelmeztettek a gyülekezésnél, hogy mentém bal ujjá szét van vágva és véres. Tényleg kezdtem érezni, hogy nedvesség csorog végig karomon, le a kesztyűmíg. Tehát mégis kaptam emléket a muszkától? Nézzük, hát a bal felső karon 18 centis vágás van

¹⁰ Virányi Sándor (Vencsellő, 1868. jan. 8. – Tápiószele, 1947.) tábornok. 1887-ben mint hadapród tiszthelyettes végezte el a Ludovika Akadémiát, majd előbb a cs. és kir. 13., később a magyar királyi váci 6. és az aradi 3. honvéd huszárezredben szolgált. 1893 és 1898, illetve 1910 és 1914 között a Ludovika Akadémia tanára. Az I. világháborúban alezredesként, 1915. május 1-jétől ezredesként a marosvásárhelyi 9. honvédhuszár ezred II. osztályának parancsnoka, majd ezredparancsnoka. A háború idején a pápai 7., a szegedi 3. honvédhuszár ezred parancsnoka, illetve a 23. és a 24. honvéd lovasdandár parancsnoka is volt. Kétszer megsebesült. 1919. január 1-jével nyugállományba vonult. 1920. november 1-jén tábornokká léptették elő, reaktiválták, és az állami mentelepek katonai felügyelő tisztével bízták meg.

a mente ujján. A zubbonyon már csak 12 centis a vágás, de hogy a testemen mennyi, azt most nem volt idő megnézni, mert fontosabb dolgaink voltak ennél.

Körülnéztünk. Bizony igazi halálroham volt ez. Nem kis dolog szembetüzelő ágyúkra és géppuskákra rohmozni. Micsoda szerencse, hogy a muszka idegességében nem valami jól lőtt, mert ha jól lő, hírmondó sem marad közülünk. A veszteségek így is óriásiak. Különösen sokat veszett az én szakaszom. A rohamra induló 37 emberem közül a gyülekezésnél csak 18 olyan huszárom volt, akik nem sebesültek meg. Bizony ez óriási, 50 %-os veszteség.

Mindenütt igen sok a sebesült. Szegény Daday¹¹ önkéntes¹², gróf Csáky¹³ és Ivánka¹⁴ hadnagyok elestek a rohamban, azon kívül sok derék altiszt és sok-sok szegény huszár holtan maradt ott. Szomorú, hogy első rohamunk ilyen nagy áldozatba került.

Hanem a muszkák aljas vadállatok! Hosszú pikáikkal összeszurkálták a már földön fekvő szerencsétlen sebesültjeinket is. Van huszárom, akinek 9 szúrott sebe van testén. Borzasztó! Még a vöröskeresztes sebesültvivőket sem kímélték, azokból is többet megöltek a bestiák.

Szegény sebesültjeink orvosi segítséget sem kaphattak, mert orvos nem volt a közelben. Azok ugyanis a trénnél maradtak Stojanowon és amikor a muszka a városra kezdett ágyúzni, a vezetőklavakkal, tisztiszolgákkal és szekerekkel együtt az orvosok is elináltak Kamionka felé. Az a kis részük pedig akik az ezredeknél maradtak, tőlünk 6 kilométerre a nem rohamozó résznél voltak.

Kötöző csomagokkal, fehérenemű darabokkal, úgy ahogy, magunk kötöttük be szegény sebesültjeinket. Borzalmas sebek voltak. Némelyik szerencsétlen huszárnak egész testrészeit vitte el a közletről lőtt kartácsra időzített srappel. Mások meg összevissza voltak szurkálva. Egyiknek orrát át-szúrva, a szemét ütötte ki egy pikaszúrás. Rémesen néznek ki a halottak, némelyiket a szó szoros értelmében lovával együtt darabokra tépett a kartács. Láttam egy lovat, melynek a tarkójára kapott óriási vágástól, jóformán már csak a gégején tartózkodott a feje és a szegény állat még élt és nyerrítet.

Azt is megállapítottuk, hogy kik is rohmoztunk tulajdonképpen. Tőlünk az egész 6. század, meg a fél 5. század, mert másik fele bent rekedt az erdőben. Egy fél század a 9. ezredtől is az erdőben rekedt, így onnan is egy fél század vett részt a rohamban. A roham fél 6 órakor játszódott le, de 10 óra is elmúlt mire az egész dandár összegyülekezett Stojanownál.

Az ácsorgás közben zubbonyomat levetettem és megnéztük a sebemet. Hát alapos vágást kaptam, ami a bélelt mente és zubbony ujján át is 8 centi hosszú, csontig hatoló sebet ütött bal felső karomon. Az inakat is átvágta, amik úgy néztek ki, mint az összezsugorodott fehér cérnaszálak. Egy káplárral beköttem s azzal el is volt intézve. A mellemet is éreztem, azért azt is megvizsgáltuk. Ez igazi Isten csodája volt. A nyakamon vastag üveg medalionban U. E. fényképe függött és a jobb oldalról jövő pikaszúrás éppen ezt érte. Ez mentett meg, mert a medalion felfogta a szúrást és benyomódott a testembe. Ha ez nincsen, fel vagyok nyársalva. Ilyen az Isteni gondviselés!

A hosszú várakozás alatt megtárgyaltuk rohamunkat. A velünk szemben lévő muszkák gárda ulánusok, a sárga gárda lovashadosztálynak részei voltak. Két ágyút és két gépfegyvert zsákmányoltunk tőlük, mert a másik két ágyút, gyülekezésünk alatt visszavették. Sok huszárunk, elpusztult lova

¹¹ Daday önkéntesnek a keresztnéve nem maradt fenn az ezredtörténetben.

¹² Az önkéntes az az érettségizett fiatal, aki egyévi szolgálat után tartalékos tiszti rangot kapott, illetve lehetősége nyílt a tényleges tisztikarba való kerülésre.

¹³ Gróf Csáky Béla (Kluknó, 1886. febr. 27. – Stojanow, 1914. aug. 15.) hadnagy a magyar királyi marosvásárhelyi 9. honvédhuszár ezredben. Hősi halált halt.

¹⁴ Ivánka László (Felsőszemeréd, 1888. ápr. 5. – Stojanow, 1914. aug. 15.) hadnagy a magyar királyi kassai 5. honvédhuszár ezredben. Hősi halált halt.

helyett, muszka lovon ül. Mind egyforma szép szögsárga,¹⁵ hosszú farkú állat. Mást, mint sárga lovat, muszka alatt a rohamban sem láttam. Úgy látszik, csak sárgák vannak az egész hadosztályban. Némelyik huszárnál hosszú vascső pika, muszka karabély, szurony és pisztoly is van diadaljel gyanánt. Nagyon szépen dolgoztak embereim, elbeszéltem velök viselt dolgaikat.

Sasalovics huszár, mikor egy srapnel szétszaggatta lovát, a földről pufogott karabélyából. Egy felé tartó orosz törzstisztet pedig karabélya tusával ütött le és mindjárt fel is pattant annak lovára. Most is azon büszkélkedik és jól belakmározott a muszka málhatáskájában talált ennivalóból. Sok térképet és egy Brauning revolvert¹⁶ is talált abban. Egy másik huszárom, Enyedi a földre kerülve a menekülni akaró muszka tüzéség lovait lövöldözte le, úgy, hogy az ágyúk ottmaradtak.

Végre késő este megindult a dandár dél felé. Utunkat körös-körül égő falvak lángja világította. Eszerint nyugaton, északon és keleten muszkák vannak.”

A stojanowi lovasrohamot, mely a felderítés első napján történt és sikeres volt, lelkesítő példaként emlegette a hadvezetőség. Ezzel a lovasrohammal a 11. honvéd lovashadosztály volt az egyetlen seregtest, mely valóban eljutott a felderítéssel addig a vonalig, ahová a hadsereg-főparancsnokság eredetileg elrendelte. Ettől függetlenül a modern kor gépi háborújában a nagyhatású tüzfegyverekkel (géppuska) szemben a huszár védtelenné vált. Az 1914 augusztusi győztes vagy vesztes lovasrohamok (Stojanow – aug. 15., Vlagyimir-Volinszkij – aug. 16., Gorodok – aug. 17., Satanow – aug. 18., Jaroslawice – aug. 21., Buczacz – aug. 23., Kamionka-Strumilowa – aug. 24.) már csak a huszárvirtus utolsó felvillanásai, epizódjai voltak. Az I. világháborúval a huszárság sorsa megpecsételődött, dicsősége lealkonyult.

Irodalom

MÁRIÁSSY

Márkus- és batizfalvi Máriássy László: Háborús naplóm I–II. A Magyar Huszár Alapítvány Irattára, Nyíregyháza.

BENE János

Jósa András Múzeum

H-4401 Nyíregyháza

Pf. 57

e-mail: benejan@jam.nyirbone.hu

¹⁵ A ló színét fedőszőrének (a testet borító rövid szőrzet), hosszúszőrének (üstök, sörény, farok) és bőrének színe együtt adja. A sárga ló fedőszőre vörössárga, vörösbarna vagy feketésbarna, hosszúszőre olyan, mint a fedőszőre, legfeljebb kissé világosabb vagy sötétebb. A szögsárga ló szőre világos fekete és barnáspiros.

¹⁶ Helyesen Browning revolver: amerikai gyártmányú ismétlőpisztoly.

Stojanow

Battle baptism of the 2nd Class (of Nyíregyháza) of the Kassa 5th Honvéd Hussar Regiment on August 15th, 1914

In 2009 László Máriássy, a former Hussar officer from Nyíregyháza, the member of the Board of Trustees of the Hungarian Hussar Foundation presented the foundation the First World War memoir of his father, Hussar colonel László Máriássy, the commander of the Crown Guard. This thick manuscript counting 450 pages includes also maps and a number of photographs that follow the history of the 5th Honvéd (National Defence) Hussar Regiment's 6th Squadron from the mobilisation to the prison of war, up to July 6th, 1916. First lieutenant Máriássy was the leader of the 1st Platoon of the 6th Squadron. From this vastly document we publish here all the important events from the front life of this regiment, its battle baptism that took place on August 15th, 1914 at Stojanow. The strength of this battle was so outstanding, that later all around Galicia the Cossacks called Hungarian Hussars "red devils".

Cavalry attack in Stojanow took place on the first day of reconnaissance and was successful, so military leadership referred to it as an inspirational example. Due to this cavalry attack the 11th Honvéd Cavalry Division was the only army unit that really reached during reconnaissance to the line where it was originally ordered by the army command-in-chief. However, in the machine war of the Modern Age Hussars became defenceless against firearms of high impact (machine-guns). Victorious or losing cavalry attacks (Stojanow /August 15th/, Vladimir-Volinskij /August 16th/, Gorodok /August 17th/, Satanow /August 18th/, Jaroslawice /August 21st/, Buczacz /August 23rd/, Kamionka-Strumilowa /August 24th/) were only the last glints, episodes of the Hussar bravado. The First World War brought an end to the Hussars, it was the dusk of their glory.

János BENE

Jósa András Museum

H-4401 Nyíregyháza

Pf. 57

e-mail: benejan@jam.nyirbone.hu

